

Rekonstruksjon av den gyldne messehagelen fra Røldal stavkirke

Messehagelen er et liturgisk plagg og er sannsynligvis brukt i messer i Røldal stavkirke gjennom lange tider. Selve mønsteret viser to leoparder vendt mot hverandre omkranset av en bred sirkel av gull. Var stoffet tiltenkt kirken eller var det laget for en overklasse? Hva var stoffet brukt til før det ble sydd om til en messehagel? Den er laget fra en større tekstil, og ikke alle bitene fra den tidligere teksten er brukt i denne messehagelen. Messehagelen er i dag stilt ut i Kirkekunstsamlingen på Universitetsmuseum i Bergen.

Stoffet i messehagelen er vevd i middelalderen med gulltråder som inneholder gullbelagt tarm og silke. Det er produsert i Europa. Vevteknikken som er brukt i dette stoffet var sammen med trådmaterialet silke, den viktigste katalysator for utviklingen av apparater eller utstyr til repetere mønster i vevede stoff. Dette var en utvikling som startet sannsynligvis på 200-300 tallet og som i vår tid kan sees i damaskvevstoler, jaquardveven og den moderne datastyrt vevstolen som brukes av dagens kunsthåndverkere. Teknologisk befinner Røldalsilken seg på det tidspunktet hvor de kunne lagre og repetere et mønster i begge retninger, både i innslag og renningsterning. Det finnes små feil i stoffet som viser at det var to personer som opererte veven, og dette forteller sånn noenlunde hvilket veveutstyr de hadde.

I 2014 rekonstruerte jeg et silkestoff fra Osebergfunnet, med tilsvarende vevteknikk. Dette var vevd over 400 år tidligere og på en enklere vevstol. Teknisk er det interessant å sammenligne disse stoffene fordi det kun er veveutstyret som skiller dem.

Det konkrete målet med dette prosjektet er å rekonstruere mønsteret og veve stoff nok til å lage to messehagler. Prosjektmidler som søkes om i denne søknaden vil brukes til forarbeidet.

Ideen til prosjektet er et samarbeid mellom konservator Hana Lukešová tekstilkonservator på avdeling for Konservering ved Universitetsmuseum i Bergen og tekstilkunstner Åse Eriksen. Hana sin unike kunnskap om historiske tekstiler, materialkunnskap og oversikt over er stort nasjonalt og internasjonalt fagfelt gjør at rekonstruksjonen kan settes i en større sammenheng. Vi fokuserer på det som er mulig å få til med de materialer og midler vi har i dag.

Prosjektet vil bli formidlet underveis, både i Bergen, Odda og Radøy min hjemkommune hvor jeg også har mitt verksted. I form av foredrag, film av

prosesser og visninger av produkter underveis. Direkte formidling for skoleklasser, fagfolk og det generelle publikum er aktuelt på mitt verksted under selve vevingen av stoffet. Prosjektet kan også formidles på internasjonale seminarer og det vil være aktuelt med et seminar og workshop i Bergen i samarbeid med Universitetet og Kunsthøgskolen i Bergen.

Jeg har i mange år vært medlem av Fagråd for kirkekunst, et utvalg under biskopen i Bjørgvin. Dette rådgivingsnivået har jevnlig seminarer og vårt prosjekt vil være av interesse her.

Tanken med å lage to kopier er at den ene vil tilhøre Universitetsmuseet, den andre kan brukes til formidling i en periode, men bør tilhøre Røldal. I Odda kommune arbeides det med etablering av et pilgrimssenter, et besøksenter for Røldal stavkirke. En rekonstruert messehagel vil absolutt være viktig i utstillinger om kirkens historie. Å bruke den i vanlige gudstjenester eller gjenskape historiske messer er mulig. Dette kan også filmes og brukes som formidling både i Røldal og Bergen. På telefon nevnte også formannen i stiftinga Pilgrimssenteret i Røldal andre arrangement de kunne tenke seg å lage knyttet til messehagelen.

Hana Lukešová søker foreløpig midler innenfor sitt område.

Prosjektmidler som søkes om i denne søknaden vil brukes til forarbeidet.

. Rekonstruksjon av mønsteret (et elektronisk vektor bilde – samarbeid med Hana Lukešová)

. Analyse av binding

. Teknisk overføring av monsteret. Det er et visst antall sting, for enkelthetsskyld her kalt piksel. En piksel består av et gitt antall rennings- og innslagstråder. Alle materialer og tettheter må justeres slik at dette stemmer både med mønster og mål på det originale stoffet. Når stoffet veves, så danner mønsteret sirkler som har en nøyaktig diameter på 30 cm, som er det originale målet.

. Prøve vevinger med materialer og tettheter i forhold til overstående forhold.

. Prøve farginger av garn. Prøve forskjellige tilgjengelige og aktuelle gulltråder på markedet

- . Teste ny materiale som kunne erstatte forgylte tarmen
- . Møter i Røldal/Odda og Bergen.
- . Dokumentasjon underveis som kan brukes for spredning av prosjektet og utstillingen i Museet. Film og foto.

